

Különlenyomat a »Felső Oktatásügyi Egyesület Közleményeik«
1934. évi 1. számából.

378
M18

AZ ÉSZAKAMERIKAI EGYETEMEK.

Írta: DR. MAGYARY ZOLTÁN.

Akinek az a feladata, hogy az északamerikai egyetemekről egyetemi tanárokból álló hallgatóságnak egyórás előadásban használható képet adjon anélkül, hogy feltételezhetné a sajátos amerikai miliő ismeretét, annak nagy gondot kell fordítania egyrészt a tárgyalandó anyag összeválogatására, másrészt pedig arra, hogy elegendő ténybeli adatot közöljön ahhoz, hogy az amerikai tudományos életről helyes értékítélet kialakulhasson, mert anélkül Észak-Amerika helyét a nemzetközi tudományos munkamegosztásban a magunk számára nem tudjuk meghatározni.

Annak a megbízásnak, amellyel a Felsőoktatásügyi Egyesület megtisztelt, akként vélek legjobban megfelelni, ha mondanivalómat a következőképen csoportosítom:

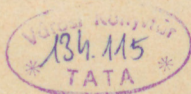
- I. Az északamerikai iskolai szervezet vázlata.
- II. Az amerikai egyetemek kialakulása.
- III. Az egyetemek szervezete.
- IV. A kutatóintézetek.
- V. A tudományos élet nemzeti szervezetei.
- VI. Az egyetemek anyagi helyzete és a gazdasági válság.
- VII. Észak-Amerika nemzetközi tudományos jelentősége.

I. Az északamerikai iskolai szervezet vázlata.

Az amerikai egyetemnek más az alépítménye, más a környezete és más a szervezete, mint a mi kontinentális egyetemeinké.

Az amerikai egyetem alépítménye egészen a legújabb időkig nyoleosztályú elemi iskola és négyosztályú középiskola volt. Ez újabban helyet ad hatosztályú elemi iskolának és hatosztályú *high school*-nak, mely megoszlik hároméves junior high school-ra és hároméves senior high school-ra. A junior high school, amely részben az elemi iskola hat osztályától vesz el időt, nagyjából hasonlítható a mi polgári iskolánkhoz. A senior high school feladata, hogy a college-ra előkészítsen.

A *college*-nak nincs megfelelője az európai iskolarendszerben. A középiskola és az egyetem közt áll. Tartama négy év, amely megoszlik junior college-ra és senior college-ra. A junior college körülbelül megfelel a mi középiskolánk 7. és 8. osztályának. A senior college az egyetem első két évének. 1931-ben 657 college volt. Jellegük sokféle: részben önálló, részben egyetembe kapcsolt, állami,

REV. 2017.

Móricz Zsigmond Városi Könyvtár - Tata

alapítványi, felekezeti, csak férfiak, csak nők, vagy mindkét nem részére és vannak külön college-ok négerek, színesek számára stb. Középiskolán a Junior High School-t, a Senior High School-t és a Junior College-t együttvéve értik.

Az amerikai egyetemnek alsó része tehát a senior college. Az egyetemnek legfontosabb része azonban a *graduate school*, amely a college után következik. A graduate school egy év után master's degree-t (M. A.), háromévi tanulmány után filozófiai doktorátust (Ph. D.) ad. A graduate school-ok többfélék. Van Graduate School of Arts, of Literature, Science, Philosophy, Psychology, Religion, Sociology, History, Political Science, Economics, Education, Language and Literature, Fine Arts, Mathematics, Astronomy and Astrophysics, Biological Sciences, Chemistry Physics, Geology, Geography, Anthropology, Medical Sciences.

Az egyetemhez azonban a graduate schoolon kívül szakiskolák (*professional school*) is tartoznak, amelyeknek előfeltétele vagy csak high school, vagy két év college, tartama pedig három vagy négy év. Ilyen professional school-ok a következők: Law, Medicine, Theology, Agriculture, Forestry, Architecture, Dentistry, Pharmacy, Veterinary Medicine, Engineering, Business, Social Work, Journalism, Library.

Az első híres és kiváló graduate school-t Baltimore-ban, 1876-ban alapították a német egyetemi oktatás példájára. Először a bölcséleti, azután az orvosi karban valósították meg egy nagy és tudós egyetemi elnök hatása alatt. A lényege kis kar, kevés, válogatott hallgatóval, kitűnő, európai egyetemeket is ismerő tanári karral, amely előadások mellett szemináriumi munkát és laboratóriumi kutatást is végez és végeztet. Ezekkel az oktatási és kutatási módszerekkel megalkuvás nélkül törekedtek a legmagasabb színvonalra. Az eredmény teljes volt. Magas színvonalukat általánosan elismerték és doktoraikat a többi egyetemek elkapták. Ezután a graduate school rohamosan elterjedt más szakokon és más egyetemeken is. Követték a példát a Harvard, Yale, Columbia, Princeton, Chicago-i egyetemek. Ezek a graduate school-t megvalósították matematika, fizika, angol irodalom, történelem, közgazdaság, társadalomtudomány, sőt a klasszika-filológia oktatására is.

Az amerikai egyetem környezete is más, mint a kontinentálisé. Ezen főleg azt kell értenünk, hogy a mienktől eltérő társadalmi, politikai és gazdasági viszonyok kihatottak az amerikai egyetemek alakulására is. Ezeknek a tényezőknél fejtegetésére itt nincs idő. Csak utalhatunk arra, hogy ezeknek a következménye:

1. az, hogy az amerikai iskolaügyet elsősorban társadalmi feladatnak tekintik, amelyet önkormányzati alapon, az alsóbb fokozatokon college-ok, egyetemeken esetében alapítványok alakjában valósítanak meg és az iskolaügyben az államhatalomnak és a federális kormánynak alig van hatásköre;

2. az, hogy ott a közoktatás a nagy tömegek általános igénye. Ebből az okból származik, hogy magasabb fokozataiban is a népszerű rétegei részére kell hozzáférhetőnek lennie, az élet által fel-

vetett különböző szükségletek kielégítésére kell törekednie, ami az egyetemen is új, nálunk szokatlan és tudományosnak el nem ismert szakmáknak felvételére vezet. Tagadhatatlan, hogy jobban alkalmazkodik a lakosság szükségleteihez a tanítás időpontja tekintetében is. Ezért vannak az egyetem esti tanfolyamai, a nyári tanfolyamai, amelyekben a beiratkozók alkalmas tudástöbbletet és esetleg kvalifikációt szerezhetnek. Tagadhatatlan, hogy az amerikai felsőoktatás ilyen módon sokkal erősebb kapcsolatban van a széles néprétegekkel, mint a kontinentális egyetemek. Az amerikai iskola-rendszer alulról felfelé épült, az egyetem a betetőzése lett és tovább is felfelé fejlődik, nem pedig felülről lefelé haladt, mint ahogyan az európai fejlődésben az egyetem kialakulása az alépítményét messze megelőzte.

A széles néprétegeknek tudásban való feltörekvését jellemzi az egyetem nevének bőkezű használata is. Az amerikaiak maguk is tisztában vannak azzal, hogy nem minden intézmény tekinthető egyetemnek, amely magát annak nevezi. Az *American Council on Education* által kiadott kitűnő évkönyv: *American Universities and Colleges*¹ egy helyen a következőt mondja: „Számos e kötetben felsorolt és magát egyetemnek nevező intézet inkább college, mely ugyanattól a büszke és bizakodó reménytől vezetve viseli az egyetem nevet, amely jellemezte a chicagói egyetemet, amikor az egyik épületét már 1892-ben Graduate Quadrangle-nak nevezte, bár akkor csak egyik oldala volt meg és mind a négy oldala csak 1926-ban készült el“ (45. lap);

3. az a nagy vázlatosság, amelyet az amerikai iskolai rendszerben találunk. Nincs egyöntetűség, nincs központi hatalom által törvényben való előírás, hanem önkormányzati kísérletezés, saját felelősségre való változtatás, saját igények elfogadása, magasabb általános színvonalnak központból való felkényszerítése nélkül és ebből kifolyólag egyúttal a szabad verseny is. Amint a politikai életben, például a községek és városok szervezetében igen nagy változatos-ságot találunk, éppúgy van az iskolatípusokban, a college-ok, egyetemek, graduate és professional school-ok tartamában, előfeltételeiben, tantervében, valamint a kvalifikáció tekintetében. Ennek a nagy vázlatosságnak a következménye az, hogy Amerikában az egyetem vagy a college alatt nem érthetünk egy határozott fogalmat, hanem különböző változatokat; nem lehet valamelyik iskolának vagy intézetnek jellegét és tartalmát kitalálni, hanem azt konkrét vizsgáltni kell és viszont fordítva meglehetősen valószínűséggel mondhatjuk minden változatra, hogy arra is találunk példát;

4. a nőképzés fejlődésének sajátosságossága. Az amerikai iskolákban a koedukáció túlnyomó. Az elemi iskoláknak 96%-a és a high schooloknak is nagyrésze ilyen. A nyilvános középiskolákban a koedukáció általánosnak mondható, a magán középiskolákban van külön oktatás fiúk és lányok számára. Az, hogy ma a college-ok és az egyetemek is nyitva vannak nők számára, a XIX. század első

¹ Baltimore, The Williams and Wilkins Co. 1932, 1066 l.

felében főleg *Emma Willard* és *Catherine Beecher* által megindított akciónak a következménye, akik már 1830 előtt erélyesen tiltakoztak a nők oktatásának addigi lehetőségeivel szemben. 1837-ben *Mary Lyon* lelkes és energikus akciójából jött létre Massachusettsben a *Mount Holyoke*-szeminárium.

Részben a polgárháború előtt (1860), részben az után kiváló női college-ek jöttek létre egyetemekkel kapcsolatban vagy önállóan. Részben azonban az egyetemek is megnyitották kapuikat a nők előtt. Az első állami egyetem, amely ezt tette, a Michigan-i volt, 1870-ben.²

A női college-ek részben önálló tanári karral szervezték meg a graduate work-ot, mint például a Bryn Mawr, részben pedig a velük kapcsolatos egyetemek tanári karának tagjait alkalmazzák, mint például a Radcliff College a Harvard-egyetemét.

II. Az amerikai egyetemek kialakulása.

A mai értelemben vett egyetemeik kialakulását az amerikaiak 1876-tól, tehát az első graduate school megalakításától számítják. Mivel azonban minden egyetem college-ből indult ki, az egyetemek korát akkortól szokták számítani, amikor első college-ük létrejött. Így az északamerikai egyetemek közt legrégebbnek a Harvard-egyetemet tekintik, mert a Harvard College 1636-ban alakult.³

Az önálló és az egyetemhez tartozó college egymástól szervezetben alig, inkább szellemben különbözik.

Az egyetemeken keletkező graduate school-ok száma és színvonala változó és azért az egyetemek is igen különböző értékűek. Nem tiltják meg azt, hogy az egyetem nevet felvegyék olyanok is, amelyek arra nem méltók, de gondoskodnak a fémjelzéséről a teljes értékű intézeteknek. Ennek az a módja, hogy a különböző intézetek és különböző fajtájú iskolák egyesületeket alkotnak, amelyek csak

² A hét legkiválóbb női college ma a következő:

1. Barnard College, New Yorkban (1889), a Columbia-egyetemmel kapcsolatban.
2. Vassar College, Poughkeepsie-ben (New York állam), 1861-ben alapították, ma 526 kat. holdon 45 épülete van. Könyvtárában 180.000 kötet. Évi költségvetése 1.600.000 dollár.
3. Radcliff College, a cambridge-i Harvard-egyetem mellett (Mass.) (1879).
4. Wellesley College (Mass.) (1871). 220 kat. holdnyi területen, 1500 leány befogadására. Évi költségvetése 300.000 dollár.
5. Mount Holyoke College (Mass.). 1837-ben alakult, tehát a legrégebb.
6. Smith College (Mass.). 1875-ben alakult 24 leányra. Ebből fejlődött 2000 leány befogadására, tehát a legnagyobb.
7. Bryn Mawr College (Pennsylvania). 1880-ban alakult, csak 500 leány befogadására, de a legjobban felszerelt. 100 leány végez graduate work-ot, tehát az is meg van szervezve.

³ Harvard-ot megelőzőleg Latin-Amerikában már öt egyetem alakult. A legrégebb amerikai egyetem az Aquinói Szent Tamás-egyetem Santo Domingo-ban, amelyet 1538-ban alapítottak.

azokat veszik fel tagjaik közé, akik az általuk előírt és közzétett követelményeknek megfelelnek.

Ezek közt a legfontosabb az *Association of American Universities*.⁴ Ez a következő 36 egyetemet ismerte el teljes egyetemnek (ezek közt két, 1926-ban felvett canadai egyetem van):

Boston University, Boston, Mass.
 Catholic University of America, Washington, D. C.
 Clark University, Worcester, Mass.
 Columbia University, New York, N. Y.
 Cornell University, Ithaca, N. Y. (Az orvosi kar New Yorkban.)
 Harvard University, Cambridge, Mass.
 Indiana University, Bloomington, Ind.
 Johns Hopkins University, Baltimore, Md.
 McGill University, Montreal, Canada.
 New York University, New York, N. Y.
 Northwestern University, Evanston, Ill.
 Ohio State University, Columbus, Ohio.
 Princeton University, Princeton, N. Y.
 Stanford University, Stanford University, Calif.
 State University of Iowa, Iowa City, Iowa.
 University of California, Berkeley, Calif.
 University of Chicago, Chicago, Ill.
 University of Cincinnati, Cincinnati, Ohio.
 University of Colorado, Boulder, Colo.
 University of Illinois, Urbana, Ill.
 University of Kansas, Lawrence, Kans.
 University of Michigan, Ann Arbor, Mich.
 University of Minnesota, Minneapolis, Minn.
 University of Missouri, Columbia, Mo.
 University of Nebraska, Lincoln, Neb.
 University of North Carolina, Chapel Hill, N. C.
 University of Pennsylvania, Philadelphia, Pa.
 University of Pittsburgh, Pittsburgh, Pa.
 University of Texas, Austin, Texas.
 University of Toronto, Toronto, Canada.
 University of Virginia, Charlottesville, Va.
 University of Washington, Seattle, Wash.
 University of Wisconsin, Madison, Wis.
 Washington University, St. Louis, Mo.
 Western Reserve University, Cleveland, Ohio.
 Yale University, New Haven, Conn.

Ugyanígy van 28 elismert műegyetem (Technological Institution).

Vannak egyesületeik az állami, a városi, a katolikus egyetemeknek, a jogi karoknak (American Bar Association), az orvosi iskoláknak, a collegeknek, a high school-oknak stb. Ezek az egyesületek

⁴ L. American Universities and Colleges. (I. m.) 988. l.

megállapítják, hogy mely orvosi karok, vagy mely jogi karok, vagy mely városi stb. egyetemek felelnek meg az általuk megkívánt és előírt követelményeknek. Ilyen módon tehát a nagy autonómia és teljes szabadság mellett is megvan a lehetősége a színvonalmegállapításnak, értékösszehasonlításnak és megvan az értelme annak, hogy az intézetek versengjenek, hogy az elismert szakintézetek vagy egyetemeknek sorába felemelkedjenek.

Ebben az összefüggésben különös figyelmet érdemel az *Institute for Advanced Study* alapítása 1931-ben New Yorkban. Abraham Flexernek a gondolata volt és hozzá Louis Bamberger adott 5 millió dollár alapítványt. Az intézet 1933-ban átköltözött a princetoni egyetemre. Célja Flexner szerint az volt, hogy a filozófiai doktorátus megszerzése után is biztosítsa kevészámú válogatott hallgatónak kiváló szaktudósok vezetése alatt való kutatómunkáját és továbbképzését. Egyelőre csak a matematikai tudományok terén oldotta meg a kérdést azáltal, hogy a következőket nyerte meg tanárokkal: Albert Einstein, James Waddell Alexander, Osvald Veblen, John von Neumann, Hermann Weyl, P. A. M. Dirac (visiting professor). Ezeknek a professzoroknak a fizetése ott kezdődik, ahol a professzori fizetés a legjobb egyetemeken is végződik. A cél tehát az, mint az 1876-ban nagy sikerrel megvalósított graduate school-nál is, hogy az eddiginél magasabb követelményeket valósítson meg. Azért is választott új nevet, hogy magát a graduate school által alakult egyetemtől megkülönböztesse. Abban is követi a graduate school tapasztalatait, hogy szintén csak egy területen indult és fokozatosan óhaját további területeket bevonni. A kísérlet további sorsa nagy figyelmet érdemel.

III. Az egyetemek szervezete.

Az amerikai egyetem, mint látjuk, sok minden egyéb, mint a miénk. Magában foglal: 1. középiskolai felső tagozatot és college-ot fiúk és leányok számára; 2. graduate és professional school-okat a magasabb egyetemi képzés céljára; 3. különféle szolgálatokra vállalkozik a nagyközönség széles rétegei számára, amelyek az egyetem fogalmával Európában nem egyeztethetők össze (service stations for the general public).

De nézetem szerint teljesen téves eredményre jut az, aki az amerikai egyetemeket azért, mert az ottani sajátos fejlődésnél fogva magukban foglalnak olyasmit is, amit az európai egyetemek nem ismernek, nem volna hajlandó egyetemnek elismerni.⁵ Ha a Columbia-egyetemnek van is újságírói fakultása, az nem akadályozza annak, hogy ott legyen az is, ami a mi egyetemünk lényege. Ezért az amerikai egyetemeket okunk van komolyan venni, s fontos az, hogy azokat helyesen analizáljuk. Akkor tudni fogjuk, hogy belőlük mennyi érdekel bennünket.

Jellemző példa a hallgatóság számának összetétele. A newyorki Columbia-egyetemnek 1928–29. tanévben 48.722 hallgatója volt, ha

⁵ L. Kornis Gyula: A kultúra válsága. 73. l.

azonban ebből levonjuk a summer session, az university extension és a home study studente-ek számát, marad 16.123, ebből is undergraduate 3730, mindössze tehát 12.393 hallgatója van a graduate és professional school-oknak. Ebből közel 8000 a kereskedelmi szak, fogászat, újságírás, optometria, gyógyszerészet, könyvtár, practical arts hallgatója. Marad tehát mintegy 4000 hallgató a graduate school-ban, ebből Dean Woodbridgenek többször hallott véleménye szerint körülbelül negyedet kell komolyan venni. A 48.000 hallgatóból tehát marad 4000, illetve 1000. Ugyanígy a chicago-i egyetem 30.000 hallgatójából 8000 esik a home study-re, 6500 a nyári tanfolyamra, 800 tanítóképzőre, 500 kereskedelmire, 5000 undergraduate-re; graduate hallgató tehát körülbelül itt is 4000. A történeti szempontból fontos Johns Hopkins-egyetemen 1885–86 körül mindössze 150 undergraduate és legfeljebb 200 graduate hallgató volt. 1928–29-ben azonban már 5446 volt a hallgatók száma. Ebből négyötöd rész a környező Maryland-ból való és pedig 900 híján mind Baltimore-ból, az egyetem székhelyéről.⁶

Ezek a számok nagyon jól mutatják az egyetem nagy vonzóerejét és széles rétegeknek odatódulását. De viszont mutatják azt is, hogy az Egyesült Államoknak kerekén egy milliányi egyetemi hallgatóságából nagy rész nem számít európai értelemben vett egyetemi hallgatónak. De aki ezen az alapon megtagadná az amerikai egyetemektől az egyetemi elismerést és ezért nem venne tudomást arról, amit, ha csak a 36 elismert egyetemnél átlag 1000 hallgatót veszünk is, 30–35.000, szerintünk is elsőrendű egyetemi hallgató, mint tudományos szakkreszcencia a nemzetközi tudományos versenyben jelent, az súlyosan tévedne ítéletében.

Ugyanígyen redukciónak kell végezni a tanári kar számában is. A Columbia-egyetem tanárainak száma például 2500 körül van. Ebből azonban 1000 csak a nyári tanfolyamon és az extension course-on tanít. A többi 1500-ból is sok csak mellékfoglalkozású. Ugyanez a helyzet a többi egyetemeken is, de ez nem lehet ok arra, hogy a főhivatású és elsőrendű egyéniségeket felmutató tanári kartól megtagadjuk az európai színvonalat és szemethűnjünk tudományos jelentősége és nemzetközi értékű teljesítménye felett.

Az egyetemek költségvetése a mi méreteinkhez képest óriási. Mind a bevételeknek, mind a kiadásoknak jelentékeny százaléka azonban azokkal a szolgálatokkal függenek össze, amelyeket az egyetem a mi fogalmainkon túlmenően a lakosság széles rétegeinek és tömegeinek tesz.

Az egyetemek szervezetére legjellemzőbb, és ez az alapítványi és állami egyetemekre egyaránt vonatkozik, hogy egy nem nagy számú tanács (trustees) vezeti az egyetem szervezeti és anyagi ügyeit és rajtuk kívül más szervnek vagy hatóságnak az egyetem igazgatására befolyása nincs. A *Board of trustees* tagjainak

⁶ L. Universities. American, English, German. By Abraham Flexner. Oxford University Press. 1930. 188. sk. 1

száma nyole és 50 közt változik. A Columbia-egyetemnek 24-tagú életfogytiglan választott bizottsága van, amely önmagát kiegészíti. A Harvard-egyetemnek kormányzótestülete (corporation) az elnökből, a pénztárosból és öt életfogytiglan választott tagból áll, akik önmagukat kiegészítik. Van 30-tagú felügyelő bizottsága is, amelyet a volt hallgatók (alumni) választanak hat-hat évre úgy, hogy minden évben öt kerül új választás alá. A Princeton-egyetemnek legkevesebb 23 és legfeljebb 40 tagból álló kormánya van, amelynek hivatalból tagja New Jersey állam kormányzója és az egyetem elnöke is.

Az állami egyetemeknél a különbség mindössze az, hogy a trusteeket *regent*-eknek nevezik, akiknek kijelölési módját rendszerint az állam alkotmánya állapítja meg. Így Michigan állam egyetemének (Ann Arbor-ban) 8 regent-je van, akiket az országgyűlési választók választanak 8 év tartamára úgy, hogy minden két évben kettő esik választás alá. Wisconsin állam egyetemének 15 regent-jét a Governor (államfő) nevezi ki. Egynek kell a kongresszus II választókerületének mindegyikéből, négynek pedig bárhol szabad kikerülnie. Közülük kettőnek nőnek, kettőnek farmernek és kettőnek iparosnak kell lennie. Az egyetem presidentje és a Superintendent of Public Instruction a bizottságnak hivatalból tagjai. Minnesota állam egyetemének (Minneapolis-ban) Board of Regent-je a Governor-ból, a Commissioner of Education-ból, az egyetem presidentjéből és minden országgyűlési választókerületből a Governor által, a szenátus jóváhagyásával kinevezett egy-egy tagból áll. Cincinnati városnak egyeteme municipális. Ennek kilenc directorát a polgármester nevezi ki, évenként egyet-egyet kilenc év tartamára. North Carolina állam egyetemének (Chapel Hill) 100 tagú Board of Trustees-ét általános választással választják. Viszont a szomszédos Virginia állam egyetemének (Charlottesville) 9 visitor-ból álló corporation-ja van, akiket az államfő nevez ki. A testületnek hivatalból tagja a Superintendent of Public Instruction és az egyetem presidentje. Az adatok szaporíthatók. Ezekből is azonban nyilvánvaló, hogy az állami egyetemek is kormányzati tekintetben önállóak. Az állami kormányok rájuk vonatkozó befolyása mindössze annyi, hogy a közoktatásügyek vezetője némely helyen tagja a trustee-k tanácsának. Az egyetem költségeire szükséges összeget az állami költségvetésbe a kormány veszi fel, ha a költségvetést az készíti elő. De Amerikában még nem minden országban van a kormány által előkészített költségvetés és ilyen esetekben a törvényhozás állítja be abba az egyetem költségvetését, ami annak a kormánytól való függetlenségét még jobban kiemeli. Az állami kormányban tehát egyetemi osztályról vagy Direction de l'Enseignement Supérieur-ről európai értelemben még állami egyetemekkel szemben sem lehet beszélni.

A trustee-k testülete igen változatos összeállítású. A trusteeeknek nem kell egyetemi képzettségüknek lenniök, még kevésbbé kerülnek ki csak az egyetem volt hallgatói közül. Köztük mindenféle társadalmi állású ember van, sokszor pénzemberek, egyházi

férfiak is találkoznak. Olyanokat szoktak megválasztani, akik tapasztalatukkal és befolyásukkal az egyetemnek hasznára lehetnek. Főhivatásuk, hogy kapcsolatot biztosítsanak az egyetem és a közönség közt. A trustee-k fizetést nem kapnak.

A trustee-k vagy regent-ek hatáskörébe az egyetem (college, intézet) általános vezetése és ellenőrzése tartozik. Ők választják az egyetem elnökét: a *president*-et, néha külső szakértő meghallgatásával, de azután az egyetem beléletébe nem igen avatkoznak, hanem a folyó adminisztrációt átengedik a president-nek és a karoknak. A president hatáskörét a trustee-k állapítják meg, de a hatáskörében az elnök nagy önállósággal jár el. A president megválasztásán kívül a trustee-k direkt befolyása, bármit mondjanak is az ellenkezőről, Flexner szerint ritka és gyenge. Indirekt befolyásuk azonban jelentékeny. Az az állítás, hogy elnyomják a szólásszabadságot, aligha tartható fenn egy pár ritka esetet és jelentéktelen, alacsonyabbrendű intézetet kivéve, de szociális és gazdasági tekintetben a félénkségnek olyan atmoszféráját tudják előidézni, amelynek van hatása az új alkalmazásokra és előléptetésekre.⁷ Az eszes és erélyes president azonban diplomáciával és komoly következetességgel meg tudja nyerni a trustee-eket, a tanári kart, a volt hallgatókat (alumni), és a közvéleményt egészséges egyetemi politikának. Az elnök szokta kezdeményezni az egyetem szervezetének fejlesztését, új tanszékek vagy intézetek létesítését. A tanárokat a karok javaslatára vagy meghallgatásával az elnök nevezi ki. Az egyetem tanulmányi szabályait a karok meghallgatásával az elnök szokta megállapítani. Az ő feladata a tudományos kutatás feltételeinek biztosítása és az alkalmas emberek kiválasztása. Ő gondoskodik az ifjúság szociális szükségleteinek szemmel tartásáról és kielégítéséről. Ebből látszik, hogy az elnök az, akinek az egyetem céljáról való felfogása, akinek kormányzó tehetsége és szervezői hivatottsága a vezetése alatt álló egyetem fejlődésére a legnagyobb jelentőségű. Nincs sem az egyetemen belül, sem azon kívül más tényező, akinek hatása és felelőssége az illető egyetem virágzására vagy hanyatlására nagyobb volna. Az utolsó 50 év „egyetemi csodáit“ (Johns Hopkins, Harvard, Yale, Columbia, Princeton, Chicago, Pasadena, Ann Arbor, Minneapolis stb. fellendülését) csak a presidenteknek ezzel a szerepével lehet megmagyarázni. Gyenge vagy középszerű president alatt semmi új nem történik, minden marad a régiben. De a kiváló elnök sokat tud csinálni, mert az amerikai egyetemi szervezet önmagában ugyan nem a legjobb, de az az előnye, hogy kevesebb akadályt támaszt az alkotó president útjába, mint másutt a régi tradíció. A president primus, de nem inter pares; állása sokkal több, mint az európai rektoré, az angol Vice Chancellor-é, vagy a skót Principal-é.

A presidentnek nagy érdeme szokott lenni az egyetem rendelkezésére álló anyagi eszközök megszerzésében. E tekintetben főleg a nagy amerikai egyetemek, alapítványi és állami egyetemek egyaránt rendkívül szerencsés helyzetben vannak és a háború utáni

⁷ I. mű, 180. l.

fellendülés idejében is óriásit fejlődtek. Nemesak nagyszámú és célszerű épületekkel vannak minden feladatra ellátva, hanem modern és gazdagon felszerelt könyvtárakkal, laboratóriumokkal és klinikákkal rendelkeznek. Különös gondot fordítanak a könyvtárak fejlesztésére és e tekintetben az újabb szerkezetű épületekben azt a rendszert vezették be, hogy a könyvtárban minden egyes utca végén az ablaknál egy munka-boxot létesítenek, ott dolgoznak a kutatók és a doktori tézist előkészítő hallgatók a könyvanyag mellett. Találkoztam például olyannal, aki Vergiliusról dolgozott s mellette volt egy egész utcára való különböző nyelvű kiadvány Vergiliusra vonatkozólag. Ez az anyagi felszerelés nemesak nincs elmaradva, és nem későn szerezhető meg, hanem inkább a jövő fejlődés számára is előkészülnek. Ennek jellemző példája a New York-i Rockefeller Institute-nak új négyemeletes épülete, amelyből egyelőre csak a két felső emelet van felhasználva, a két alsóban pedig még közfalak sincsenek, mert azokat a kinevezendő kutatóknak az igényei szerint fogják a későbbi években megépíteni a szükséges felszereléssel együtt.

IV. Kutatóintézetek.

Amerikában a *research* szó, éppen úgy, mint az egyetem, többet jelent, mint nálunk. Ők kutatásnak nevezik az adatgyűjtést, anyag leírását, jelentések (survey) készítését is, nem csak a nyugodt, mélyreható erőfeszítést az igazság megtalálásáért, a tudomány előbbreviteléért. Amióta azonban a tudományos kutatásban is szükségessé vált a szervezett szellemi együttműködés az egy ember képességeit meghaladó feladatok megoldására, Amerikában is létesültek elsőrendű kutatóintézetek. Ezeknek szervezete hasonló az egyetemekéhez: trustee-k és president állanak az élükön, ugyanúgy gondoskodnak kiváló kutatók megnyeréséről, anyagi eszközök gyűjtéséről és nagyszerű felszerelés biztosításáról.

A nálunk is ismert fontosabb kutatóintézetek a *Bureau of Standards* Washingtonban, a *Rockefeller Institute* New Yorkban, a *Carnegie Institution* nagyjából Washingtonban, de részben más városokban, úgyhogy a Carnegie Institution szervezetében hasonlítható a Kaiser Wilhelm Gesellschafthoz. A csillagvizsgálók közül legnagyobb a Mount Wilson-obszervatórium, de például a Harvard-egyetemnek a déli hemiszféra vizsgálatára Peruban is van csillagvizsgálója. Nagy figyelmet érdemelnek az elsőrendű múzeumok, amelyek egyre fejlődnek és művészettörténeti, természetrajzi, néprajzi szempontból igen gazdag anyaggal rendelkeznek. Az utóbbi 25 év alatt kb. 60 közigazgatástudományi kutatóintézet is létesült. Köztük a legfontosabbak a *Brookings Institution* Washingtonban, amely az Institute for Government Research és az Institute of Economic egyesítéséből jött létre, a *National Institute of Public Administration* New Yorkban, a *Public Administration Clearing-house* Chicagóban.

A kutatóintézetek munkája az egyetemek munkájától nem idegen. Az egyetemen az oktatás a kutatással mindig kapcsolatban kell

hogy legyen. Az önálló kutatóintézet áll vagy bukik programjának sikerével. Az első kutatóintézeteket inkább önállóan szervezték. Újabban azonban az a tapasztalat, hogy az egyetemen belül vagy egyetemmel kapcsolatban felállított kutatóintézet több korlátozást ki tud kerülni, mint az önálló intézetek. Az önálló kutatóintézetek egyetemmel való kapcsolásának irányára mutató jellemző példa, hogy a Cornell-egyetemnek orvosi fakultása számára, mely New Yorkban van, 1932-ben emeltek egy, az összes klinikákat és intézeteket magában foglaló felhőkarcolót, amely a legmodernebb az amerikai orvosi karok közt, s ezt közvetlenül a Rockefeller Institute mellé építették, amiáltal az önálló kutatóintézet számára biztosították az orvosi kar szomszédságát és az oktatással való kapcsolatnak a helyreállítását.

V. A tudományos élet nemzeti szervezetei.

Említettük, hogy Amerikában a közoktatás, és főleg a felső oktatás terén teljes autonómia érvényesül és az államtól a közoktatásügyi feladatok ellátását nem várják, sőt azt neki nem is engedik. Ezért ismeretlen az Egyesült Államokban a közoktatásügyi minisztérium fogalma. A decentralizáció kiegyensúlyozására szolgálnak részben azok a már említett egyesületek, melyek az egyetemeket vagy az egyes fakultásokat egybefoglalják és azoknak standard színvonalát biztosítják. Ezekon felül azonban különös szerepük van az átfogó, úgynevezett nemzeti szervezeteknek, melyek részben ezeket az egyesületeket is összefoglalják. Ezek közt különös fontosságuk van a következőknek:

1. *American Council on Education*. Székhelye Washington. 1918-ban létesült. Tagja 25 nemzeti oktatásügyi egyesület és 250 egyetem és college. Főcélja, hogy előmozdítsa és együttes akcióval szolgálja tagjainak közös érdekeit. Természetes, hogy ezek az egyetemi és college-oktatás és a rokon oktatásügyi intézmények területére esnek. A tanács a nemzeti célok érdekében a háború alatt létesült és mindig hazafias célokat fog szolgálni. Egyúttal azonban az oktatásügy terén a nemzetközi együttműködés előmozdítására is törekszik. Ez az intézmény, amelynek elnökei és végrehajtó-bizottsága van, fizetéseként igazgatót és helyettes igazgatót is alkalmaz, akik a tanács fő végrehajtó szervei.

2. *A National Academy of Sciences*. Székhelye Washington. 1863-ban alakult, az akadémiák szokásos célkitűzéseivel, de csak a természettudományokra kiterjedő hatáskörrel. Érdekes az inkorporáló törvényben foglalt az a kikötés, hogy „az Akadémia, ha a Government-nek bármely departementje erre felszólítja, kutatást, vizsgálatot, kísérletezést fog végezni és jelentést előterjeszteni a természettudományok bármely kérdéséről“.

3. *A National Research Council*. Az Egyesült Államok elnökének felszólítására a National Academy of Sciences 1916-ban alakította a nemzeti erőfeszítés fokozására. (As a measure of national preparedness.) A köztársaság elnöke által 1918-ban kibocsátott szervezői rendelet szerint a National Research Council célja általában,

hogy serkentse a kutatást a matematikai, fizikai és biológiai tudományok, valamint e tudományoknak a gépészet, földművelés, orvostudományok és más hasznos tudományágak céljára való alkalmazása terén, a tudás előbbrevitele, a nemzeti védelem erősítése és a közjónak más úton való előmozdítása érdekében. Célja továbbá, hogy előmozdítsa a kutatás céljára való együttműködést belföldön és külföldön az erőkifejtés koncentrációja, a párhuzamos munka esőkkéne és a haladásra való ösztönzés útján, de minden együttes vállalkozásban is elsősorban az egyéni iniciatívát támogatja, ami a tudomány előrevitelében alapvető fontosságú.

A Research Council tehát elsősorban a kutató munkát szervezi, nem pedig a saját intézeteiben, vagy saját vezetése alatt végezteti. Evégből minél sűrűbb összeköttetésben kell lennie az ország tudományos intézeteivel és kutatóival, valamint a külföld hasonló szerveivel is. Képviselője az Egyesült Államoknak az International Research Council-ban.

4. A *Social Science Research Council*. Székhelye New York. 1924-ben létesült a National Research Council-nak a természettudományok terén elért eredményeinek a társadalmi tudományok terén is való biztosítására. A Social Science Research Council szervezete a másiktól eltérő. A Social Science alatt az emberi magatartás (human behaviour) összes problémáinak kutatását értik. A Social Science Research Council érdeklődik minden tudományos munka iránt, amely e téren bárhol: egyetemen, klinikán, bíróságnál, közigazgatási hatóságnál vagy magánvállalatnál folyik és azt reméli, hogy ez az érdeklődés azokkal kölesönös. Céljait 1929-ben a következőképpen fogalmazta:

„A tanács a tudományos kutatásnak állapotát a szociális tudományok terén az Egyesült Államokban vizsgálva, arra a meggyőződésre jutott, hogy a legfontosabb módszerek (method), amellyel céljait szolgálhatja, a következők:

1. a kutatás szervezetének javítása;
2. személyzet képzése;
3. az anyagok (materials) szaporítása, javítása és megőrzése;
4. a kutató módszerek javítása;
5. a kutatási anyagok, vizsgálati módszerek és eredmények elterjesztésének megkönnyítése;
6. kutatási tervek (projects) elősegítése;
7. előmozdítása a társadalmi tudományok jelentősége elismerésének.“

Ez a tanács szintén az összes egyetemek és kutató központok munkájának nemzeti koordinálására szolgál és e téren rendkívüli szolgálatokat tesz, amelyek a kezdettel járó szervezési experimentálás leküzdése után egyre növekvő hatásúak lesznek.

5. Az *Értelmi Együttműködés Nemzeti Bizottsága*, amelyet megalakítottak annak ellenére, hogy az Egyesült Államok a Nemze-

tek Szövetségének nem tagja. Elnöke James J. Shotwell, a Columbia egyetem tanára.

6. A *Council of Learned Societies* hasonló szervezet a magyar Tudományos Társulatok és Intézmények Országos Szövetségéhez.

7. A *Rockefeller- és Carnegie-alapítványok*.

A Rockefeller-alapítvány szervezete és működése nálunk inkább ismeretes, mint a Carnegie-alapítványé.

Carnegiének 5 alapítványát kell megkülönböztetnünk:

a) Carnegie Hear Foundation for the Advancement of Teaching, New York.

b) Carnegie Endowment. 3 osztállyal. 10 millió dollár tőkével.

a) International Intercourse. Elnöke Nicholas Murray Butler. Ez tartja fenn 1910 óta az European Center-t Párizsban (173. Boulevard St. Germain). Igazgatója Babcock.

β) International Law. Igazgatója James Brown Scott. Ez tartja fenn a hágai Nemzetközi Jogi Akadémiát.

γ) Economics and History. Igazgatója James J. Shotwell.

c) Carnegie Institute. Pittsburg.

d) Carnegie Institution. Washington. (Elnöke John Merriam.) Ez történeti és természettudományi kutatóintézetek csoportja, amely szervezetében hasonlítható a Kaiser Wilhelm Gesellschafthoz.

e) Carnegie Corporation of New York. Tőkéje 25 millió dollár, célja, hogy kisegítse a másik négyet.

Ez a két leggazdagabb alapítvány azért nagyfontosságú, mert nemcsak a saját intézeteikkel és a saját tudománypolitikai programjuknak végrehajtásával játszanak nagy szerepet, hanem azáltal is, hogy a National Academy of Sciences, a National Research Council és a Social Science Research Council számára a szükség szerint bocsátanak millió dollárokat rendelkezésre kutatások költségeire, ösztöndíjak és kiadványok céljaira.

VI. Az egyetemek anyagi helyzete és a gazdasági válság.

Az egyetemek anyagi helyzetére jellemzők a következő számok: a Columbia-egyetem vagyona 1930-ban 137,720.000 dollárt, kiadásai pedig 17,423.788 dollárt tettek ki. A Harvard-egyetem vagyona 117,000.000 dollár, kiadásai 1930-31-ben 13,467.000 dollár. A Johns Hopkins-egyetem vagyona 26,827.000 dollár, évi kiadásai 2,727.000 dollár. A Yale-egyetem vagyona 93,798.000 dollár, évi kiadásai 8,505.000 dollár. Az újonnan alapított Duke University (Durham, North Carolina) vagyona 48,309.000 dollár. Az állami egyetemek közül a wisconsini egyetem vagyona telkekben és épületekben 12,405.000 dollár, költségvetése az 1931-32. évre 8,439.000 dollár. Michigan állam egyetemének vagyona 41,021.700 dollár, összes kiadása az 1931-32. évben 10,367.000 dollár.

Ezek az adatok azonban az 1930-ban kezdődött nagy gazdasági válság előtti időből valók. Ez a válság kétségtelenül Amerika kulturális életére is mély hatással volt. A kérdés az, hogy ezt hogyan ítéljük meg és mit várunk a jövőtől.

Azt hiszem, hogy e tekintetben túlzott pesszimizmusnak nincs helye a következő okokból:

a) Aki a nagy amerikai egyetemeket meglátogatta, az láthatta azt, hogy minden egyetem az 1924—1929. évek virágzása alatt nagy mértékben fejlődött. A legnagyobb adományt a Yale egyetem (New Haven, Conn.) kapta, 40 millió dollár értékben, amelynek segítségével az orvosi kart teljesen újra építették, új klinikákat, könyvtárat létesítettek, más épületeket emeltek és dormitóriumokat építettek. De a többiek is nagy mértékben fokozták és kiegészítették épületeiket és felszerelésüket, fejlesztették főleg könyvtárait, úgyhogy azt lehet mondani: szaturáltság állapotát érték el és ha ez után a megfeszített extenzív fejlődés után hosszabb stagnáció következik be, azt az intenzív fejlődésre célszerűen tudják felhasználni, sőt arra direkt szükségük van.

Az Egyesült Államokban az építkezésre fordított összegek 1900 óta úgy alakultak, hogy a háborutáni virágzásnak az óriási fellendülése alatt az építkezésre nagyobb összegeket fordítottak, mint az előző 25 év alatt.⁸ Ebből a fejlődésből az egyetemek is kivették a maguk részét és ez fogalmat adhat arról az extenzív fejlődésről, amely most hosszabb ideig tartó stagnációt is könnyen kibír.

b) Az amerikai Egyesült Államok történetében négy háború játszik szerepet. Az első a függetlenségi háború 1776-ban, a másik a Canada elleni háború 1812-ben, a harmadik a polgárháború az 1861—65. években és a negyedik a világháború. Mindegyik háború az árak fellendülését és átmeneti gazdasági virágzást jelentett, amelyet két erős krízis követett, amelyek közül a másodiknak a hullámvölgye volt a mélyebb. A világháború utáni fejlemények e tekintetben teljesen a korábbi tapasztalatoknak a nyomában járnak és abban bíznak, hogy a mélyponton most is már túl vannak.⁹

c) Ha szabad a magam egyéni tapasztalataira, amelyek csak korlátozott keretek közt mozognak, szintén hivatkoznom szeretném kiemelni azt, hogy 1932—33 fordulóján, tehát már a válságnak a teljes kifejlődésében láttam az amerikai egyetemeket, az elsőrendűnek tartott 36 egyetem közül 20-at és azonkívül is számos egyéb egyetemet, gyűjteményt és kutatóintézetet megismertem, és sehol nem tapasztaltam esüggedést, nem hallottam panaszt és kételyt, ellenkezőleg: mindenütt fáradhatatlan és a haladásban hívó munkát. Az amerikai egyetemeken töretlen erővel és kitartással folyik tovább a munka, és számba kell vennünk azt is, hogy a gazdasági válság bénító hatását nemcsak az amerikai egyetemek érzik, hanem az európai egyetemek és köztük mi magunk is.

⁸ L. Ayres, Leonard P. The Economics of Recovery. New York, 1934. The Mac-Millan Co. 189. l.

⁹ L. Ayres, i. m.

VII. Északamerika nemzetközi tudományos jelentősége.

Az elmondottakból nyilvánvaló, hogy az amerikai egyetemek mások, mint a kontinentálisak. De hiba volna ezért tudományos értéküket tagadni, vagy akár csak le is kicsinyelni. Az európai egyetemek típusa sem egyenlő és értéke éppen nagyon különböző.

Igaz, hogy az amerikai egyetemek fejlődését csak 1876-tól számítják, de éppen, ha azt vesszük figyelembe, hogy 1876-tól máig, alig fél évszázad alatt, milyen óriási haladáson ment át Észak-Amerika a tudományos kutatás és egyetemi oktatás lehetősége és eszközei tekintetében, ez legjobban fog útbaigazítani bennünket az ottani egyetemek helyes értékelése tekintetében. Kétségtelen, hogy Amerika tudományos élete nem képzelhető az európai nélkül, de az is biztos, hogy ma már Európa sem nélkülözheti és negligálhatja Amerika tudományos teljesítményeit.

És lehetséges, hogy Amerika jelentősége a jövőben csak növekedni fog. Feltételei e tekintetben igen kedvezőek. Előnye a nagy emberanyag és az abból folyó óriási választék tudományos munkára hivatott egyéniségekben. A tudományos munka feltételei tekintetében is nagy előny az angol anyanyelv, a nagyhatalmi állás és a világhorizont, amelynek megszerzése azzal együtt jár. Ennek kitágítását előmozdítja a kedvező anyagi helyzet és az amerikai emberek friss érdeklődése sok minden iránt. Tudjuk, hogy a Rockefeller-alapítvány tudománypolitikai akciókat folytat mind az öt világrészben. A Carnegie-alapítvány nemzetközi jogi akadémiát tart fenn Hágában. Amerika ásatásokat végez Athénben az Akropolisz alján, Ázsiában és Dél-Amerikában. Szakembereik utaznak az egész világban és angolnyelvű elsőrendű irodalmuk van minden európai kérdéssről.

A magam szaktárgyának körében hivatkozhatom arra a tapasztalatra, hogy a Közigazgatási Tudományok V. Nemzetközi Kongresszusán 1933-ban Bécsben azt az indítványt tettem, hogy a szabad jelentkezésre, s ennek következtében véletlen megjelenésre és összetételre alapított kongresszusok mellett biztosítsák az, hogy a közigazgatási kutató intézetek igazgatói közül azok, akik általánosabb érdeklődésre számottartó kutatásokat végeznek, hívassanak össze zártkörű értekezletekre. Javaslatomat a kongresszus elfogadta, de megvalósítani nem tudta volna, ha a Public Administration Clearinghouse, amelynek székhelye Chicago, azt magáévá nem tette volna. Ez harminctagú értekezletet hívott össze 1934. év július havára Párizsba, s a résztvevők oda- és visszautazási és ott tartózkodási költségeit magára vállalta. Ez is mutatja egyrészt az amerikai nagy éberségét és széleskörű érdeklődését, másrészt pedig az anyagi lehetőségeket, amelyek a gazdasági válságnak mai idejében is rendelkezésükre állnak.

Amerikában a tudományos munkának nagyszerű organizációját és az egyetemi tanár és kutató tudós egyéniségeknek kiváló sorát ismertem meg. Szokás Európában Amerikát vállveregető lenézéssel új világnak nevezni. Ideje volna ezt a véleményt úgy

módosítani, hogy Amerika fiatal világ, amely erőteljes fejlődésnek nagy dinamikai lehetőségeit érzi magában.

Az amerikai egyetemek nemzetközi tudományos jelentőségét tehát nagyon figyelemre méltónak tartom és azt hiszem, hogy nagyon tévedünk, ha azokkal nem mint egyenrangú felekkel számolunk. Ezért nem tudom osztani Kornis Gyulának véleményét, aki legújabb munkájában így nyilatkozik: „Az amerikai kultúrpolitikának legfőbb árnyékoldala: a kvantitás diadalmaskodik a kvalitás, a mechanika az egyéniség, az anyag a szellem, a külső dimenzió a belső kultúra felett”.¹⁰

Ugyancsak nem egyezik sem értesüléseimmel, sem tapasztalataimmal az a lesújtó vélemény, amit az amerikai egyetemekről mond: „A legtöbb amerikai egyetem a nagytőke anyagi és szellemi jobbgyságában él: a szellem szabadsága, új eszmék, személyes meggyőződések számúzve vannak belőlük. Az elbocsátástól való félelem a professzorok száját sokszor esukva tartja, tollát lefogja. Egyes trösztöknek mintegy saját egyetemeik vannak: a John Rockefeller alapította új chicagói egyetem az olajtröszté, az automobiliparnak Detroitban van egyeteme, az acéltrösztnek Pittsburgban.”¹¹

Errevonatkozólag meg kell jegyezmem azt, hogy az amerikai egyetemek tanárai is úgy, mint a legtöbb alkalmazott az amerikai köz- és magánéletben, bármikor elbocsáthatók és legfeljebb azt teszik meg velük kivételképen, hogy alkalmazásukat nem azonnal, hanem a tanév végével szüntetik meg. Hogy azonban az elbocsátás ne szeszélyből vagy megfélemlítésből, a gondolat szabadság és a kutatásszabadság sérelmére történjék, afelett az Amerikai Felsőoktatásügyi Egyesület (*American Association of University Professors*) örködik. Ennek az egyesületnek egy külön bizottsága van, amelyhez az elbocsátott tanárok esetüket bejelenthetik és ha az olyanak látszik, hogy erre okot ad, a bizottság helyi vizsgálatot tart, meghallgatja a presidentet és más alkamasnak látszó tényezőket, s vizsgálatának eredményét nyomtatásban nyilvánosságra hozza. Ismerve az amerikai közvélemény erejét, ennek a nyilvánosságnak igen nagy kontrolláló ereje van. Egyrészt tehát van korrektívuma az amerikai egyetemi tanárok elbocsáthatóságának, másrészt pedig tagadhatatlan, hogy az európai egyetemeken is előfordulnak professzorok, akiknek tollát valami fogva tartja, pedig nálunk nem lehet az elbocsátástól való félelemre sikerrel hivatkozni.

A chicagói egyetemmel elég sok személyes kapcsolatom van és volt, de semmi jelét az olajtrösztől való függésnek nem tapasztaltam és nem hallottam. Annak pedig, hogy Detroitban az automobiliparnak volna egyeteme, ellene mond az a körülmény, hogy az ottani egyetemről, amely nem tartozik az elsőrendűek közé, az American Council on Education által kiadott és már idézett évkönyv¹² azt mondja, hogy az University of Detroit katolikus egye-

¹⁰ I. m., 68. l.

¹¹ I. m., 83. l.

¹² American Colleges and Universities. 805. l.

tem, amelynek trustee-i a Jézus-társaság tagjai: „Trustees are members of the Society of Jesus”. Ebből azt következtetem, hogy ez az egyetem egy kapitalista tröszt egyeteme nem lehet.

Belátom azonban, hogy azoknak a kartársainknak a számára, akik Amerikát személyes tapasztalásból nem ismerik, a helyes véleményalkotást nagyon megnehezíti, hogy az ottani viszonyokról ketten, Kornis Gyula és én, akik mindketten kiutjártunk, ilyen eltérő véleményeket adunk elő. Ezért előadásomat annak a gondolatnak felvetésével szeretném befejezni, hogy nem volna-e célszerű, ha a Felsőoktatásügyi Egyesület azoknak az egyetemi tanároknak részvételével, akik Amerikát személyes tapasztalásból ismerik, ankétet rendezzen tagjai, vagy esetleg a szélesebb nyilvánosság számára is. Ott többoldalú megvilágítás és nagyszámú adat, valamint szétágazó vélemények vitával való tisztázása útján tegyük könnyebbé a megbízható értékkitételek kialakulását.

Felelős kiadó: *Dr. Magyary Zoltán.*

21.183. — Királyi Magyar Egyetemi Nyomda Budapest VIII, Múzeum-körút 6. sz.

